

Voorstel AB Groengebied Amstelland

Datum vergadering

Adviescommissie 29 maart 2022

Dagelijks bestuur 14 april 2022

Algemeen bestuur 19 mei 2022

Onderwerp

Voedselbos Amstelland

Kernboodschap

Twee initiatiefnemers, met ondersteuning van Stichting Beschermers Amstelland, hebben de wens om boomgaard op erf De Bongerd te transformeren naar een voedselbos. De initiatiefnemers vragen het Groengebied mee te werken aan dit initiatief door bij te dragen aan de proces- en inrichtingskosten en het overdragen van het dagelijks beheer aan de stichting. Het initiatief sluit aan bij de ER-doelen: verhogen van de biodiversiteit en verbreding recreatief aanbod.

Het algemeen bestuur besluit

1. Kennis te nemen van initiatief voor Voedselbos op de locatie “De Bongerd” van de initiatiefnemers;
2. In te stemmen met de afspraken voor de transformatie van de boomgaard gelegen op erf De Bongerd naar een voedselbos;
3. In te stemmen met een bijdrage (€ 6.600,-) voor de aanplant en dit te dekken uit de beheerbegroting;
4. In te stemmen met het vervolgproces en de proceskosten (€ 10.000) voor de inzet RNH en dit te dekken uit de algemene reserve.

Bestuurlijke achtergrond

Geen.

Onderbouwing besluit

Ad. 1 Kennis te nemen van initiatief voor Voedselbos op de locatie “De Bongerd” van de initiatiefnemers;

Op 21 juli 2021 hebben de initiatiefnemers zich, via de stichting Beschermers Amstelland, bij Groengebied Amstelland (GGA) gemeld met het idee van een voedselbos. Hierop hebben in de loop van het najaar verkennende gesprekken plaatsgevonden. Daarbij is met name aandacht besteed aan de aard van een voedselbos, eisen van openheid en openbaarheid van het landschap, de financiën en de eis van GGA voor het aangaan meerjarenbeheerafspraken. Resultaat hiervan is de herziene versie Voedselbosplan (bijlage 1). Ter inspiratie een filmpje over wat een voedselbos inhoud en oplevert: <https://youtu.be/9T30ODYVv8>

De verkennende gesprekken hebben geleid tot de focus op één van de zeven erven in eigendom van GGA. Deze erven liggen verspreid in de Middelpolder en de Duivendrechtse polder. De beoogde locatie van het toekomstige voedselbos ligt op het erf “De Bongerd”, dat uit drie delen bestaat en waartoe als eerste de

boomgaard is aangemerkt. De boomgaard is ca. 0,7 hectare groot en gelegen achter Ouderkerkerdijk 245 in de gemeente Amsterdam (stadsdeel Oost).

Het idee is om de boomgaard te transformeren tot een 'voedselbos': daar waar mogelijk worden de bestaande hoogstam fruitbomen aangevuld met beplanting van klein fruit (braam, framboos e.d.), steenfruit (vruchten met harde pit, zoals pruim, kers en (wal-)noten) en groenten. Hierdoor ontstaat een gevarieerd voedselbos dat jaarlijks van het vroege voorjaar tot late najaar producten oplevert. Het erf blijft gedurende het jaar openbaar toegankelijk voor recreanten. In Nederland zijn vooralsnog weinig concrete voorbeelden van voedselbossen te vinden. De ontwikkeling van voedselbossen op veenweidegrond is een relatief nieuw fenomeen waarvoor nog geen blauwdruk bestaat.

Locatie het erf "De Bongerd"

Rood omcirkelt de boomgaard. Zichtbaar is dat gaten in de bomen rijen ontstaan en dat deze aangevuld dienen te worden met nieuwe beplanting, het zogenaamde inboeten.

Ad. 2 In te stemmen met de afspraken voor de transformatie van de boomgaard gelegen op erf De Bongerd naar een voedselbos

Met de initiatiefnemers worden vooraf afspraken gemaakt, vast te leggen in een plan van aanpak met een sluitende begroting en gebruiksovereenkomst:

- GGA ondersteund de initiatiefnemers bij het opstellen van een plan van aanpak;
- GGA helpt de initiatiefnemers het schetsontwerp en de inrichting van het voedselbos af te stemmen, dat recht doet aan en past bij het DNA van het Amstelland;
- GGA biedt zo nodig ondersteuning voor het oprichten van een nieuwe stichting
- Verder worden afspraken gemaakt over:
 - Het ontwerp en de inrichting;
 - Het beheer en onderhoud door vrijwilligers van de stichting voor ten minste de komende vijf jaar met de intentie tot voortzetting;
 - Het beheer en onderhoud dat onder verantwoordelijkheid van GGA blijft. Het maaien van de stroken gras langs de sloten en bomenrijen zijn voor rekening van GGA, tevens het schouwen van de sloten.

Transformatie van de boomgaard

In de Duivendrechtse Polder zijn in de periode 1995-2001 drie recreatie-erven ingericht in het kader van de Herinrichting Amstelland. In de periode 2012-2015 zijn de drie erven opgeknapt op kosten van de gemeente Amsterdam. Amsterdam heeft toen zelf het ontwerp voor het “eeterf” De Bongerd aangepast. Voor de werkzaamheden is destijds na veel overleg een kapvergunning afgegeven inclusief beheermaatregelen zoals het periodiek snoeien van het eikenhakhout. De initiatiefnemers zijn zich bewust van het feit dat ze niet zo maar bomen kunnen weghalen en vervangen. De zure veengrond is hierbij een probleem. Het bouwen van een schuurtje voor opslag van tuingereedschap en dergelijke is een vergunningplicht, mogelijk in strijd met het bestemmingsplan. De initiatiefnemers dienen dit voor eigen rekening en risico verder te onderzoeken.

Het idee van een voedselbos is daarom niet direct strijdig met de oorspronkelijke bedoeling van het “eeterf”, mits deze recreatie-erven openbaar toegankelijk blijven. Het is de bedoeling dat recreanten gratis fruit kunnen plukken. Ook is het voedselbos niet in strijd met het bestemmingsplan¹. Het bestemmingsplan geeft aan dat het planten van nieuwe boomgaarden niet is toegestaan. Het voedselbosplan gaat echter uit van vernieuwen en herplanten. Het voedselbosplan is feitelijk ‘groot onderhoud’ van de bestaande boomgaard.

De zeven GGA recreatie-erven zijn in meer en vooral in mindere mate bekend bij de recreant. Bekend is bijvoorbeeld het speelerf, aan de Amstel tegenover de Riekmolen (“de Rembrandtmolen”), café Klein Kalfje en vandaaruit bereikbaar met het pontje de Smient. De erven zijn bedoeld als rustplek voor de passerende recreant, met elk een specifieke inrichting, passend bij de historie van de plek. Er is sprake van enig mate van achterstallig onderhoud ten opzichte van het oorspronkelijk beoogde gebruik. In het kader van het opstellen van het ambitiedocument is hernieuwde aandacht voor de erven goed denkbaar, waarbij de bekendheid kan worden verhoogd door het vertellen van de geschiedenis en de huidige functies.

Het beheer van de boomgaard “De Bongerd” wordt nu nog verricht door Landschap Noord-Holland. Dit beheer kan eenvoudig worden opgezegd, zodra de afspraken met de stichting definitief zijn. GGA verzorgt nu het maaien van het gras in de boomgaard en het schouwen van de sloten; dat laatste blijft zo. Het maaien wordt als gevolg van de herinrichting minder, waardoor een kleine onderhoudsbesparing ontstaat (€ 900).

Ad. 3 In te stemmen met een bijdrage (€ 6.600,-) voor de aanplant en dit te dekken uit de beheerbegroting

De bijgevoegde herziene versie Voedselbosplan van de initiatiefnemers (bijlage 1) geeft een duidelijke, doch ook nader uit te werken visie weer. Ook hebben de initiatiefnemers aan de hand van rekenmodellen de volgende investeringen globaal becijfert:

1. Ontwerp	€ 10.000,-
2. Aanschaf plantgoed	€ 10.000,-
3. Overig: materiaal, grondverzet, aanleg	€ 10.000,-
Totaal geraamd door Stichting	€ 30.000,-

GGA kan voor de aanschaf plantgoed uit regulier budgetten € 6.600,- vrijmaken. Dit budget zou sowieso aan boomgaard “De Bongerd” worden besteed in verband met het vervangen van de huidige, deels zieke/dode beplanting. In de reguliere beheer begroting wordt rekening gehouden met vervangen (inboeten) van beplanting. Inmiddels hebben de initiatiefnemers een subsidie aangevraagd van € 9.500,- bij het Groenfonds van de provincie Noord-Holland. Het tekort voor de initiatiefnemers bedraagt met de bijdrage van GGA € 13.900,-.

¹ De Groene Staart 2011 Stadsdeel Oost, Gemeente Amsterdam Toelichting 17 juli 2013.

Ad. 4 In te stemmen met het vervolgproces en de proceskosten (€ 10.000) voor de inzet RNH en dit te dekken uit de algemene reserve

De verkennende gesprekken sinds het najaar 2021 hebben geleid tot het Voedselbosplan van de initiatiefnemers enerzijds en dit bestuursvoorstel anderzijds. Na uw besluit zien de vervolgstappen er ongeveer als volgt uit, waarbij nadrukkelijk opgemerkt dat sprake is van een iteratief verkenningsproces waarvoor slechts een globale planning kan worden gehanteerd:

Globale planning	Fase	Opmerking
Tot juli 2022	Vorbereidingsfase	-
	Vaststellen juridische entiteit	Initiatiefnemers richten eerst een aparte stichting op.
	Uitwerken plan van aanpak en globale planning door stichting	-
	Sluitende begroting bij in initiatiefnemers vaststellen	Onduidelijk is over welke middelen de initiatiefnemers beschikken
	Beheerafspraken opstellen	-
Vanaf september 2022	Uitvoeringsfase	-
	(Schets)ontwerp voor transformatie eeterf naar voedselbos	Akkoord vooraf GGA op ontwerp
	Inrichtingsplan	-
	Aanschaf plantgoed	Bijdrage GGA max € 6600,-
	Aanleg en Beheer	-

De kosten inzet RNH in de periode najaar 2022 – zomer 2023 wordt geschat op € 10.000. Qua werkzaamheden moet gedacht worden aan afstemming met de stichting, het beoordelen en evalueren van het ontwerp en inrichtingsbegeleiding.

N.B. De bijdragen van GGA aan het voedselbos kunnen alleen worden vrijgemaakt indien sprake is van een doortimmerd plan van aanpak/projectplan met een sluitende begroting als opschortende voorwaarden.

Risico's besluit

Indien u instemt met dit voorstel:

- Voldoet u met dit initiatief aan de schapsdoelstellingen met betrekking tot het verduurzamen van voedselproductie, het verhogen van biodiversiteit, het vergroten van natuurlandbouw, het verbeteren van klimaatbestendigheid en het versterken van de relatie tussen stad en land;
- Versterkt de relatie met de burger/recreant die als vrijwilliger op zinvolle wijze inzet. GGA stelt de locatie ter beschikking met beperkte middelen om met deze vorm medebeheer de huidige boomgaard op een hogere niveau te tillen en te transformeren naar een voedselbos;
- Zou het beheer in theorie in de toekomstige situatie minder worden, omdat een deel door de vrijwilligers wordt overgenomen.

Indien u niet instemt met dit voorstel:

- Is het verder uitwerken van een betere toekomst voor dit erf met een vrijwilligersorganisatie een gemiste kans, terwijl dat wel tot de schapsdoelstellingen behoort.

Bijdrage aan schapsdoelen

- ☒ Meer biodiversiteit
- ☒ Betere spreiding recreanten
- ☒ Breder recreatief aanbod
- ☒ Meer sociale betrokkenheid
- ☒ Meer participatie

Financiële onderbouwing

Financiële consequenties: Ja

Toelichting: Voorgesteld wordt de bijdrage van GGA voor de aanplant van het voedselbos (€ 6.600,-) te dekken uit de reguliere beheerbegroting. Voorgesteld wordt de proceskosten voor de inzet RNH (€ 10.000) in 2022 en 2023 te dekken uit de algemene reserve.

N.B. De bijdragen van GGA aan het voedselbos kunnen alleen worden vrijgemaakt indien sprake is van een doortimmerd plan van aanpak/projectplan met een sluitende begroting als opschortende voorwaarden.

LASTEN			
Programma	Taakveld	2022	2023
2. Beheer en onderhoud (regulier budget)	25721 Openbaar groen/groen	6.600	-
5. Algemene dekkingsmiddelen	0.10 Mutaties reserves	5.000	5.000
Totaal		11.600	5.000

Communicatie Relatie met speerpunt(en) communicatiestrategie 2021-2025 ☐ Ontwikkelen en uitvoeren social media strategie ☐ Organiseren van issuemanagement ☒ Participatie als vast onderdeel van ontwikkelingen ☐ Uitvoeren onderzoeksprogramma communicatie ☒ Ontwikkelen, vastleggen en uitwerken van de gebiedsidentiteit (het basisverhaal) ☒ Versterken samenwerking ondernemers(verenigingen) en regionale marketingorganisaties Communicatiemiddelen ☒ Bestuursmededeling ☒ Nieuwsbrief ☐ Actieve externe berichtgeving via persbericht, website, social media ☐ Publiceren op Overheid.nl ☐ Anders ☐ Geen
Participatie Stakeholders binnen gebied: Voor afhandeling van dit voorstel is samengewerkt met Stichting Beschermers Amstelland
Bijlagen 1. Voedselbosplan initiatiefnemers
Datum vaststelling conceptvoorstel in uitvoeringsorganisatie Gebiedsteam 3 maart 2022 MT 8 maart 2022
Advies van adviescommissie 29 maart en besluit van dagelijks bestuur 14 april 2022 De AC adviseert: Akkoord te gaan met het voorstel. Het DB besluit: Het voorstel te agenderen voor het AB van 19 mei 2022.
Behandelaar Mark Fransen, projectleider
Akkoord RNH Akkoord programmamanager Kees Rood In overleg met directeur Jos Gilliam
Akkoord bestuursbureau Akkoord bestuurssecretaris Jasper Balduk